

УДК 1.147

Сергій Ягодзінський

**ІНФОРМАЦІЙНА ЕКОСИСТЕМА
ЯК СКЛАДОВА СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ГЛОБАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ МЕРЕЖ
КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ**

Концентруючи в собі систему соціальних норм, правил, цінностей, механізмів реалізації соціальної динаміки та статичності, еднаючи в своїй структурі соціальні мережі, віртуалізуючи відомі форми соціальної взаємодії та породжуючи нові, глобальні інформаційні мережі уособлюють собою сферу комплексності (у тлумаченні Н. Лумана). З одного боку, вони цілком і повністю засновані на власних операціях та незалежні від зовнішнього щодо соціуму середовища, а з іншого – здійснюють перманентну редукцію комплексності. Це проявляється у зміщенні кордону між природою та соціальним середовищем за рахунок виявлення нових потенціалістських перспектив для зазначених систем.

Із точки зору комплексності та контингенції (сукупність невизначених можливостей) глобальні інформаційні мережі є аналогічними писемності, книгодрукуванню, електричним механізмам, які свого часу, вступаючи у конфлікт з усталеними формами життєдіяльності суспільства, розкривали перед ним нові горизонти і перспективи. На початку ХХІ ст., будучи орієнтованими на інновації, інформаційні мережі також продукують у соціальному просторі невизначеності, потенції, біфуркації та аттрактори, які сприяють диференціації соціуму та зовнішнього середовища. Тому із цінності постіндустріального суспільства, відповідальної за ресурсне забезпечення соціальної самоорганізації, на початку ХХІ ст. природа перетворюється на симулякр мережевої спільноти. Із теорії систем відомо, що життєдіяльність самоорганізованої системи потребує обміну ресурсами зі зв'язаною з нею відкритою системою, якою для суспільства є природа. Відповідно, усунути природу, відмовитися від неї, замінити її штучним середовищем неможливо. З іншого боку це означає, що поняття природи також не може бути

статичним. Відношення до природи міфологічного суспільства відрізнялося від релігійного, яке, у свій час, різко контрастувало у цьому питанні з суспільством індустріальним.

На рубежі століть продуктивним способом трансформації поняття природи в соціокультурний концепт вважаємо застосування соціально-філософського підходу, який увібрав як природничонаукові, так і гуманітарні аспекти цієї проблеми та найбільш гостро її актуалізує. У сучасній енциклопедичній філософській літературі природа розглядається як одне із центральних понять європейської культури, як сукупність усього існуючого, і одночасно як об'єктивний світ, що протистоїть людині, розвивається за власними законами та незалежний від неї. Більшість учених вказує на руйнівні наслідки людської діяльності для оточуючого середовища змушують нас переглянути традиційне суб'єкт-об'єктне відношення людини і природи. Це приводить до розробки так званого «системного підходу», при якому природа і суспільство розглядаються як взаємообумовлені частини єдиної екосистеми.

У такому контексті справедливим вважаємо думку про отологічну єдність людини і природи, яку неможливо описати поза культурними формами їхнього існування чи обмежитися переліком форм і способів їхньої взаємодії. Тому взаємообумовленість частин системи людина-природа, висвітлена тільки в ракурсі екологічного, енергетичного, етичного і т.п. аспектів, на жаль, є простою фіксацією їхнього безпосереднього пливу, однак залишає поза увагою опосередковані зв'язки, які можуть мати вирішальне значення у ситуаціях визначення потенційного майбутнього. Відповідь на це питання криється саме в поняттях комплексності та контингенції, які, не фіксуючи наявний стан взаємовідношення систем (природи та суспільства), визначають сумісний потенціал та межі їхньої внутрішньої диференціації, тобто відмінності.

Подібна біполярність під час аналізу феноменів матеріальної та духовної культури притаманна всій європейській традиції. Критикувати такий підхід до вивчення явищ і процесів означало б ставити під сумнів надбання нашої цивілізації, оскільки принцип «розділяй і владарюй» неодноразово підтверджував своє право на існування. Справді, досягнення природничих наук, психології, медицини, техніки потребували стадії накопичення технологічного досвіду, в основі якого лежить ідея демаркації між можливим і справжнім, причиною і наслідком, природним і штучним тощо.

На початку XXI ст. глибока диференціація соціальних мереж, що здійснюється за посередництва глобалізації інформаційних мереж, вимагає формування інтегрального поняття природи комплексної, дотичної до соціуму, самоорганізованої системи. Це дещо суперечить тим стійким опозиціям, у які ми звикли ставити природу: людина і природа, штучне та натуральне, культура й природа, історія і природа, техніка та природа, реальне-віртуальне та інші.

На нашу думку, нині природою слід вважати не лише частину фізичного, а й інформаційного простору, який є зовнішнім щодо соціальної системи середовищем. Така інтерпретація поняття природи з одного боку усуває негативні тенденції антропологізації інформаційних технологій, а з іншого – зберігає за природою статус джерела і ресурсу суспільного розвитку. Не буде перебільшенням прогноз щодо формування в першій половині XXI ст. інформаційної екосистеми соціуму, яка охопить форми революції природи та суспільства, збільшивши разом із цим їхні ступені свободи.

УДК 130.2:[316.77:004.738.5]

Уляна Севастьянів

ЯВИЩЕ КОМУНІКАЦІЇ В КОНЦЕПЦІЯХ МОДЕРНУ, ПОСТМОДЕРНУ, АЛЬТЕРМОДЕРНУ

Надзвичайно важливу роль для суспільних процесів виконує комунікація, що відповідає не лише за передачу інформації, але й забезпечує належне функціонування економічного, політичного та культурного середовищ. Уже практично не можливо уявити світ без каналів зв'язку та засобів передачі інформації, що створюють належні умови для комунікування. Однак, уявлення про комунікаційний простір диверсифікується у кожній новій суспільній парадигмі, що пов'язано із зміною засобів впливу комунікації на зміну культурної політики сучасності. Для того, щоб пізнати природу комунікації виникає необхідність дослідити специфіку трансформацій комунікативних процесів із зміною культурних епох (модерн, постмодерн, альтермодерн).

Одним із перших теоретиків медіа вважається канадський дослідник М. Маклюєн. У своїх працях «Галактика Гутенберга», «Розуміння медіа» він аналізує засоби комунікації в культурі та їх вплив на повсякденне життя людини, котра живе у світі створеному новітніми засобами масової інформації. Він вважає медіа – це не лише газети чи телебачення, під медіа можна розглядати такі різні речі, як електричне світло, усне мовлення, лист, дороги, числа, одяг, житло, місто, гроші, годинники, друк, комікс, книга, реклама, колесо, транспортні засоби (велосипед, автомобіль, літак), автоматичне обладнання, фотографія, ігри, преса, телеграф, друкарська машинка, телефон, фонограф, кіно, радіо, телебачення, зброю і багато іншого. Об'єднує все це різноманіття те, що це «технології», або «посередники», введення яких вносить істотні зміни в комунікацію людини з навколишнім світом та реорганізує її спосіб світосприйняття і спосіб життя [2, с. 69]. Дослідник переконаний, що «якісною специфікою сучасної стадії розвитку комунікації є її глобальність – перетворення комунікації у виробничу силу,